

ה"טראנספר" במחשבה ובמדיניות הציונית

צבי שילוח

"יש שאלת יהודה ואפרים, אוכלוסין רבים שיבקשו ויצטרכו להפנות מתוכם לארצות ערב השכנות, אין זאת גלות כגלות היהודים בין הגויים. לא שיעבוד מלכויות נשקף להם ולא סכנת התבוללות. לבין אחיהם הם באים. לארצות גדולות ורחבות, שישוכם מועט ותרבות אחת, ושפה אחת. ודת אחת בתוכם לכל העם הזה. זהו "טראנספר", מעין אותו שהיה בין יוון לתורכיה, והודו לפקיסטאן. זה מעשה שלום שלא על ידי מלחמה".

חיים הזו. מתוך נאומו בכנס היסוד של התנועה לארץ ישראל השלמה, ב"הבימה" 31.10.67

נדפס בשלמותו ב"דבר" מיום 10.11.67

וכשהביאו לפניו שמות אחרים של חברי התנועה, בתוכם שמות כמו בני מרשק ומשה טבנקין, קרא בשטף סערת רוחו: "גם הם..." אפשר לסלח לאברהם עופר על שחמת הרגע הניעה אותו להרחיב כל כך את מסגרת הפשיזם, אך התשובה הנכונה להגדרה חד משמעית זו שהוא הגדיר את אצ"ג ואת שייב אינה שמטיחים נגדו שמות אחרים. לא נתווכח עמו כרגע, ורק נאמר כי התפרצותו זו, התפרצות של חמת צדקנות קנאית, היא **בהחלט משהו קרוב מאוד לפשיזם**. ורק הגיחוך שבה נוטל ממנה את עוקצה. ועוד נדון בענין זה בהמשך הדברים.

אלא, שבתחילה יש לברר שאלות מספר: א – האם המצב הדמוגרפי בא"י ובמדינת ישראל, בכח ובפועל, אכן מהווה סכנה קיומית למדינת ישראל כמדינה יהודית? ב – האם לא הטראנספר (בריחת הערבים) הוא שהציל את מדינת ישראל בכלל וכמדינה יהודית בפרט? (ובהזדמנות זו נזכיר את יחסם של אנשי צמרת מפא"י אל בריחת הערבים. ג – האם רעיון הטראנספר הינו נושא יוצא דופן ושולי בהגות ובמדיניות הציונית? ולבסוף, ד – האם ניתן ליישמו כיום או בעתיד.

א

התשובה היא – כן! ריבויים של ערביי א"י מהווה סכנה קיומית למדינת ישראל בארץ ישראל ולאופיה היהודי. נכון, שבעשרים שנות המדינה, עד מלחמת ששת הימים, לא נשתנה כמעט היחס המספרי בין יהודים לערבים, אך נכון גם, שכבר היום 51% מכלל הנולדים בא"י המערבית שבין היס לירדן הם ערבים. יתר על כן, דווקא בזכות ריבויים הטבעי הגבוה, התקדמותם הכלכלית והחברתית – ובמידה לא קטנה בגין התקפלותה המתמדת של המדינה הציונית שלאחר מלחמת ששת הימים, הן בשטחה (סיני) והן ברוחה, עד כדי ביזוי עצמי (והירידה היא תוצאה בלתי נמנעת של תהליך זה), חלה בין ערביי א"י הקצנה לאומנית המהולה בתקוותם שהמדינה היהודית תימוג מעצמה ללא צורך במלחמה

ביוני 1987 התחדש אצלנו ביתר שאת הדיון בשאלת הטראנספר של ערביי א"י למדינות ערב. הדבר בא כתגובה על הצהרתו של אלוף (מיל) רחבעם זאבי בסימפוזיון שנערך בתל אביב ב-3 ליולי¹. מיד קמה זעקת שבר בחוגי השמאל ועדת עתונאיהם, בעקבותיהם ראו חובה לעצמם חברי מפלגת העבודה שלא לפגור וראש התנועה בכבודו ועצמו, שמעון פרס התבטא, שהמעלה רעיון כזה מוכיח מה שהוא מכנה "עקמומיות מח". כיוון שכך, מן הדין שנציג לפניו שורה ארוכה של "עקומי מח" שכאלה מבין צמרת תנועת העבודה בעבר, מאלה שהעזו, וביקשו לצאת מן הסבך ללא מוצא, באמצעות פתרונות מקוריים ונועזים, וגם ידעו, כברל כצנלסון, למשל, להשיב מלחמה שיערה לדוגמטיקנים של ה"שומר-הצעיר" כשהללו ביקשו לפסול על הסף את הרעיון כשהועלה בזמנו.

ולא למרחקי הזמן נפליג, די להזכיר את דברי נתן אלתרמן, בוויכוח שהתעורר ביום העיון הרעיוני הראשון של מפלגת העבודה לאחר הקמתה, בדבר הטראנספר, כאשר גולדה מאיר תקפה את אנשי מפלגתה על השתתפותם ב"תנועה לארץ ישראל השלמה" יחד עם ד"ר ישראל אלדד (שייב), משום שהוא דוגל כביכול בגירוש הערבים. על כך הגיב אלתרמן במאמר ב"מעריב" תחת הכותרת "אבסורד לדוגמה". בדברים מאירי עיניים, מהם נביא שני משפטי מפתח, טען: "...דעתי היא כי ד"ר שייב צריך להמנע מלהביע דעה זו בכינוסים של התנועה, ואילו בהופעות אחרות עליו להדגיש (וכך הוא נוהג) שזו דעתו הפרטית. אך לעצם השאלה, ברור כי אין לגזור אלם וחרם על דעה זו שהיתה נושא לויכוחים לגיטימיים בתנועת העבודה ובתנועה הציונית.² (ההדגשה שלי – צ.ש.)

בכתבי ברל כצנלסון, למשל, אני מוצא לענין זה דברים כדלקמן משנת 1943: "ההיסטוריה של זמננו יודעת כמה טראנספרים המתקיימים בצורות שונות, רעות מאוד וגם טובות למדי".³ בדיון הנזכר בבית ברל נשמעו, בצד ההסברים של גולדה מאיר, גם נימוקים תמציתיים הרבה יותר, כגון זה שהביע אברהם עופר שקבע כי אורי צבי גרינברג ושייב הם פשיסטים,

1. במה לבידורים מדיניים וחברתיים על שם משה דיין.
2. "החוט המשולש", כל כתבי נתן אלתרמן. הקבוץ המאוחד תשל"א עמ' 329-330.
3. שם.

צבי שילוח, יושב ראש ההנהלה של התנועה למען ארץ ישראל השלמה, חבר הכנסת העשירית, פובליציסט ועורך. מר שילוח עומד בכתיבה ספר ארץ גדולה לעם גדול.

קיום מדינת ישראל היה בעיניו חשוב הרבה מן העובדה שעריבי איז נעשו (באשמתם) פליטים וגם סרבו ומסרבים להשתקם בארצות מגוריהם. יתכן שבדומה לשמואל הוגו ברגמן רבים וטובים המזוהים עם מה שמכונה "מחנה השמאל" סבורים כך, אך יש גם כאלה ביניהם שלא סולחים למדינת ישראל על שלא מנעה בכח את בריחת הערבים, ומזהים עם הערבים בטענה שמדינת ישראל לידתה בחטא שאין לו כפרה. ואם אינם מזדהים, הרי שגם אינם רוצים לשכח שבשלב מסוים גם עודדנו בריחת ערבים, קודם כל בתוקף הצרכים הצבאיים, כפי שהסביר, למשל יצחק שדה במועצת מפ"מ בימים ההם, באמרו, שהצפת הדרך לירושלים ברבבות פליטים מנעה את התקפתו של הלגיון הערבי לעבר תל אביב.

הזכרנו לעיל את אנשי צמרת תנועת העבודה שלא הצטרעו על הבריחה. ויש שגילו שמחה של ממש, כמו המוני הישוב היהודי באותם ימים. כך למשל, טען בן גוריון כבר במועצת מפא"י ב-7.2.48 שבריחת הערבים היא התפתחות חיובית. אמנם היו לו חששות שעזיבתם ההמונית של ערביי טבריה תעורר קשיים בארה"ב ובאר"ם, אבל חששותיו נגזו לכשנוכח לדעת שהעולם כלל וכלל אינו מתרגש מכמה רבבות פליטים בעידן של בריחות או גירושים של מיליוני בני אדם במזרח אירופה או בהודו. והיה זה הוא אשר קבע שאין להחזיר את הפליטים. מן הראוי להזכיר גם שבנושא זה לא היה הבדל בין מה שקרוי בימינו "ניצים" ו"יונים". שר החוץ, משה שרת, שניתן לראות בו את אבי שובך היונים הישראלי, נימנה אז עם המתנגדים החריפים ביותר להחזרת הפליטים.⁴ שלושה שבועות אחרי הכרזת העצמאות, כשהארץ החלה להתרוקן מערבים, שידר דובר הסוכנות היהודית ב"קול ישראל" הודעה שישארל תהיה מוכנה להחזיר את הנמלטים. שרת מיהר להורות למנכ"ל משרדו, וולטר איתן, שלא לחזור על הודעות כאלה "שלא ישתמע מדברינו שעם תום המלחמה יוכלו לחזור".⁵ ב-15 ביוני 1948, במכתב לנחום גולדמן כתב: "פינוי הערבים הוא מאורע נהדר בתולדות הארץ ובמונן מסוים אך נהדר יותר מהקמת מדינת ישראל. הפינוי פותח אפשרויות עוצרות נשימה להגיע לפתרון רדיקאלי (ההדגשה שלי - צ.ש.) ובר-קיימא של הבעיה המעיקה ביותר שעמדה בפני המדינה. אין להעלות על הדעת שהמצב יושב לקדמותו".⁶ על אי החזרת הפליטים דיבר שרת עם הרוזן ברנאדוט ב-1.8.48. והלה הגדיר את עמדת שר החוץ הישראלי כ"נוקשה כחלמיש".⁷ לכשנודע ליוסף וייץ, איש הקרן הקימת לישראל, שבשיחה שהיתה לגיימס מקדונלד, שגריר ארה"ב בתל אביב, עם ראש הממשלה, הצליח השגריר להוציא מבן גוריון הודאה שבעיית הפליטים אינה סגורה, כלומר פתוחה לדיון, מיהר וייץ לבן גוריון לשדלו להוציא מכלל אפשרות החזרת הפליטים. יתר על כן, הוא הציע לביג להטרידם במחנות שבקרבת הגבול, כדי שיתרחקו משם.¹⁰

בתקופה ההיא הוקמה במשרד החוץ "וועדת טראנספר" (בשם זה ממש...) עליה נמנו זלמן ליפשיץ (מודד וקרטוגרף), עזרא דנין (ערביסט ואיש השי של "ההגנה"), ויוסף וייץ. הוועדה סיכמה את דיוניה בשתי מסקנות: (א) שהערבים עצמם אשמים בבריחתם, (ב) שאין להחזירם "כי הם יהיו גייס חמישי, ישאו טינה בלב שכן משקם נהרס ושיקומם ידרוש סכומים ענקיים למעלה מכח

עקובה מדם. ערביי א"י מודעים כבר עכשיו לכחם הכלכלי הגדול כמאגר כח עבודה בישראל והם מתחילים להרהר ב"כיבוש המלכה בארמונה". נוסייבה הבן, מתחיל, כסאדת לאחר תבוסת מלחמת יום הכיפורים, לאמץ את עצתו של נשיא טוניס חביב בורגיבה לנשיא מצרים עבדול נאצר, לחסל את ישראל על ידי עשיית שלום עמה, ולא במלחמות. והוא, נוסייבה, מציע לערבים לקבל אזרחות ישראלית בתקווה, מבוססת לדעתו, שהם יהיו רוב באחת הכנסות בעתיד הלא רחוק. דמות אחרת, הפעם ערבי אזרחי ישראל וסופר כותב עברית, אנטון שמאס, מדבר גלויות כבר עתה על הפיכת ישראל למדינת טריטוריה ללא מהות לאומית מוגדרת. הדבר יושג על ידי בטול שמה (בשל הזהות עם יהדות), דגלה (שהוא סמל הציונות), הימנונה ("נפש יהודי המויה..."), וכמובן, וכגולת הכותרת, ביטולו בעתיד של חוק השבות, שהרי אינו מופיע במגילת העצמאות. (אותה מגילת עצמאות שהיתה לאחרונה נר לרגליהם של "רצ" ו"שינוי"). וכשהסופר א. ב. יהושע עונה לו: "אם כך, תלך לך אל המדינה הפלשתינית שתקום, ושאני, א.ב. יהושע, תומך בהקמתה, שגבולה מחיפה עירי יהיה כמרחק עפולה ממנה" משיב לו אנטון שמאס במה שאמר א.ב. יהושע לתומכים ברעיון הטראנספר בסימפוזיון הנ"ל: "...שוכן בך כהנא קטן".⁹

ניתוחיהם של פרופ' הרבני בספרו "הכרעות גורליות".⁵ ושל פרופ' ארנון סופר בסימפוזיון הנ"ל נכונים בדרך כלל. אף שמגמתיותם ניכרת על רקע התעלמותם מהמצב הדמוגרפי במדינת ישראל שבגבולות הקו הירוק, ששני פרופסורים נכבדים אלה מטיפים לחזור אליהם מרצוננו וללא כל תמורה. סטטיסטיקאים שעבדו על פי טבלאות שהיו בידי הרבני וסופר הגיעו למסקנה, שאותו איזון מספרי בין ערבים ליהודים בא"י שבין הים לירדן יגיע לדעתם, בשנת 2005, ובתוככי הקו הירוק בשנת 2045. פרופ' סופר מכחיש תוצאה אחרונה זו, הכיצד? ערביי ישראל יהנו, לדעתו, מרמת מחייה גבוהה ומסיבה זו תרד רמת הילודה בקרבם אל זו של היהודים, אלא, אם כך הדבר, מדוע אין הוא מביא בחשבון אותה התפתחות בקרב ערביי יש"ע שיימצאו תחת שלטון ישראל! וכי לא חלה עליה תלולה ברמת חייהם מאז מלחמת ששת הימים! אכן, הדבר וודאי, אלא שאז עולה להתנפץ הקונספציה שבנו בעמל רב. כיוון שכך מעלים הם נימוק מוסרי לפיו "אסור לנו לשלוט על עם זר שאינו רוצה בנו". כאילו ערביי המדינה כן רוצים בנו...

אבל גם אלה שהכיבוש לכשעצמו, אם מדובר במולדתו של עם, כמו ארץ ישראל לעם היהודי, אינו נחשב בעיניהם לחטא כלל ועיקר, מדירים שינה מעיניהם בשל הבעיה הדמוגרפית. הללו הם חלק ניכר במחנה תנועת העבודה ובדבקותם בא"י אין הם נופלים ממתנגדי החלוקה מחדש של א"י המערבית. ואילו התרחשה במלחמת ששת הימים בריחת ערבים לארצות ערב השכנות, כפי שקרה במלחמת השחרור, היו נמנים הם, כקודמיהם בצמרת מפא"י בשנת תש"ח, עם המתנגדים להחזרת הבורחים למקומות מגוריהם הקודמים. ומן הראוי להזכיר להם זאת ולא רק על מנת שיחדלו להכביר כינוי גנאי בסגנון "עקמומיות מח, פשיזם, כהניזם" ושאר דברי בלע לנגח בהם את הדוגלים בפתרון הטראנספר לבעייה הדמוגרפית.

ב

בריחת הערבים, שהחלה כבר בפברואר 1948, כשלושה חדשים לפני הכרזת המדינה, היא אחד משלושת המאורעות החשובים ביותר שאירעו עם לידתה של ישראל. שני האחרים הם: הצהרת צראפקין-גרומיקו, והנצחון הצבאי על שבע מדינות ערב. אלמלא בריחת הערבים ספק אם הנצחון הצבאי היה מתאפשר, ורב הספק אם המדינה הצעירה היתה בעלת כח קיומי לאורך זמן. אכן, הבריחה נתפסה בתודעתנו כנס משום שאיש לא העלה אותה על דעתו. כך חשב בין היתר גם פרופ' הוגו ברגמן, ממייסדי "ברית שלום" ומי שהמשיך להאמין בהשקפות התנועה עד יום מותו (1975). והנה גם הומניסט בעל שם זה לא הצטרע על כך.

4. **כינוס סופרים ערבים-ישראלים** בבית הגפן, חיפה 1986.
 5. יהושפט הרבני, **הכרעות גורליות** עם עובד עמ' 86.
 6. גנזך המדינה - 6.6.1948, משרד החוץ, **פליטים ערביים**, מ' 844419.
 7. שם.
 8. שם.
 9. **תעודות ישראל-1.8.1948**, כרך א עמ' 441.
 10. דוד בן גוריון, **יומן מלחמה**, משרד הבטחון - ההוצאה לאור 1982.
- 2 יומן-1948. 10.

שהערבים יהיו מרובים בכנסת. אולי ישתלבו בחיי המדינה. אבל עוד יעברו דורות עד שיהיו נאמנים לה".

ג

בעיית הטראנספר נידונה בתנועה הציונית מיד עם לידתה. זכות אבות מגיעה בוודאי לישראל זנגוויל. זנגוויל, שהיה סופר אנגלי נודע בימיו נחשב שני רק למכס נורדאו מבין האישים הדגולים שהצליח הרצל להלהיב לרעיון הציוני. בשנת 1897 ערך, כמוהו כאחד העם שמונה שנים לפניו, מסע בארץ ישראל, וכאחד העם נוכח אף הוא באיבת הערבים לרעיון הציוני, אלא שמסקנותיו היו הפוכות משל קודמו; לא קיפול הרעיון וגימודו ל"מרכז רוחני" מתוך וויתור על המדינה היהודית. אלא העברת הערבים מארץ ישראל. בשובו מביקורו העמיד את הרצל על טעותו באמונתו התמימה בדבר הסכמת הערבים לרעיון הציוני, כפי שביטא זאת בספרו האוטופי "אלטנוילאנד". זנגוויל, כמי שקיבל מהרצל את הפתרון המדיני לבעיית יהודי אירופה כפתרון יחיד ואין בלתו, ראה שהדבר לא יסתייע בארץ ישראל בה 90% מכלל האוכלוסיה הם ערבים, ומאחר וארץ זו אינה אלא פינה נידחת במרחב הערבי העצום, בו יוכלו ערביי הארץ למצא את מקומם. בעוד ליהודים זהו המקלט היחיד והאחרון עלי-אדמות, לא ראה כל פסול מוסרי בהעברת הערבים לארצות הסמוכות. יתר על כן, באחד מנאומו בני יורק, בשנת מותו של הרצל, (1904) התבטא במלים בוטות שוודאי לא נשאו חן בעיני מי שלא ראה בטראנספר רעיון נכון. רצוי וצודק. "ארץ ישראל" אמר, "כבר מיושבת... על כן עלינו להיות מוכנים לגרשם מן הארץ בכח החרב, כמו שעשו אבותינו לשבטים שישבו בה, או שיהיה עלינו להתמודד עם בעיית קיומה של אוכלוסיה זרה ניכרת, ברובה מושלמית, שהורגלה מזה דורות לבזו לנו. כיום אין אנו מהווים אלא 12% מכלל האוכלוסיה ובידינו רק 2% מן הקרקע".¹⁵

השאלה התעוררה ביתר שאת לאחר פירסום הצהרת בלפור. עוזריו הוותיקים של הרצל, מכס נורדאו וישראל זנגוויל היו סקפטים מאוד באשר להתחייבותיה של בריטניה בהצהרתה. זו עוררה אמנם התלהבות משיחית ברחבי העולם היהודי. אך הן נורדאו והן זנגוויל סברו שבריטניה, המבקשת לה השפעה במזרח התיכון, תיסוג בסופו של דבר מהצהרתה. כפי שאכן קרה. על כן ביקשו לצל את שעת החסד ההיסטורית למעשה מהפכני בלתי הפיך מצד היהודים. שניהם הטיפו לגירוש הערבים, אף כי הביאו בחשבון שהטפתם עלולה להביא לקשיים במאמציה הדיפלומטיים של ההסתדרות הציונית לקראת וועידת השלום הקרובה בה עמדה להחרף מעמדה של הארץ. גם הבארון רוטשילד מצא את השעה כשרה להוצאת האוכלוסיה החקלאית הערבית מא"י והעברתה לעיראק. שבתאי לוי, מי שהיה לימים ראש עיריית חיפה, השתבח לפניו באותם ימים, שעלה בידו לגאול קרקע, ואת הערבים משם העביר לסוריה. הנדיב הידוע שיבח את פעולתו, אבל את הערבים ייעץ לו, שלא להעביר לסוריה או לעבר הירדן, שהם ארץ ישראל, אלא לעיראק, והוא, הבארון, יהיה מוכן להמציא להם על חשבונם מכוונות חקלאיות ומדריכים.¹⁶

המדינה"¹¹. ככל שעבר הזמן וככל שמספר הפליטים עלה, הלכה והתגבשה הדעה שאין להחזירם. דב יוסף, מושל ירושלים, אמר דברים אלה לוועדת הפיוס שפעלה אז בארץ. בתעודות ארה"ב רשום שאתריג, נציג ארה"ב באותה וועדה, מסר לממונים עליו שהישראלים אינם מתרשמים מדבריו בדבר "עמדתם האכזרית" לטענתו.¹²

אכן, הישראלים מדור תש"ח, בניגוד בולט למעמדינו כיום, לא רק שביטלו את דברי השליח האמריקאי, אף "העזו" לברך על המוגמר וראו במעשה פתרון לבעיה הדמוגרפית. אמנם הטבח בדיר יאסין עורר במפא"י זעם, אבל עצם הבריחה שבאה בעקבותיו לא הדירה שינה מעיניהם. אנשי מפא"י שמדיניות "עוד דונם ועוד עז" היתה נר לרגליהם בכל מפעליהם בעבר, הזדהו לחלוטין עם דברי בן גוריון בישיבת מרכז מפא"י ב-16.3.49. לאמור: "קרקע שיש עליה ערבים וקרקע שאין עליה ערבים זוהי קרקע אחרת לגמרי".¹³

באחת הישיבות של סיעת מפא"י בכנסת ומזכירותה נתנו חבריה דורו להרהורי ליבם וללשונם. כך למשל, שלמה לביא מעין חרוד, שבדיונים על תכנית החלוקה של וועדת פיל (1937) נימנה עם המתנגדים לטראנספר מטעמים פסאודו-מוסריים כמקובל בקרב אחדים מיפי הנפש – היה עתה, לאחר שדחו הערבים את הצעת האו"ם מ-29 בנובמבר 1947, מודאג מאוד "ממספרם הגדול של הערבים שנותרו": "מדאיג אותי המספר הגדול של הערבים. יתכן והיה מצב שאנו עוד נהיה במיעוט במדינת ישראל. עכשיו נמצאים בארץ 100.000 ערבים וביניהם יש כ-22.000 ילדים בגיל חינוך חובה. בתוך הציבור הערבי יש התרבות ההולכת וגדלה, ובעיקר אם ניתן להם את כל אותם התנאים הכלכליים שאנו מתכווננים לתת להם בתחום הבריאות ורווחים גדולים. עלינו לחשוב על הסכנה המאיימת הזו". חבר הכנסת הראשונה, אליהו כרמלי, אמר: "אני אינני מוכן לקבל אפילו ערבי אחד, ולא רק ערבי, אלא גוי. רוצה אני שמדינת ישראל תהיה כולה יהודית, בני אברהם, יצחק ויעקב". וחבר הכנסת, איש גבעת השלושה יחיאל דובדבני העיר: "אילו היתה לנו אפשרות להגיע לפתרון בדרך של טראנספר גם לגבי הערבים הנמצאים במדינה – היינו מקבלים את הדבר" ומה על הערתו של יצחק בן צבי, מי שהיה לימים נשיאה של מדינת ישראל: "יש בארץ ערבים רבים מדי...".¹⁴ האמנם היתה החבורה הנכבדה הזאת חבר גזענים ופשיסטים, או שמא היתה זו קבוצת אנשים מודאגת בגין אותו מיעוט גדול של 100.000 ערבים בישוב עברי של פחות ממיליון נפש, שמא יסיטו את המאזן הדמוגרפי על כל הסכנות הכרוכות בכך, שכן, לא מיעוט היה זה, אלא שלוחה של הרוב הערבי הגדול בן עשרות מיליונים במזרח התיכון העוין את ישראל ומצווה על חורבנה.

אנשי צמרת מפא"י המצוטטים לעיל, הגיעו רובם ככולם אל מסקנותיהם אלה במהלך הארועים המהפכניים, שאיש מהם לא חזה מראש. כולם, לבד מיוסף וויץ אשר דעתו בנידון התגבשה זמן רב קודם לכן, וכך כותב וויץ בספרו "יומני ואגרות לבנים" מיום 20.12.40: "אתמול יצאו בני עמק בית שאן להפריע לערבים לחרוש את אדמת אשרפיה. הדבר נעשה בהסכמת שרתוק. היה קהל רב. פרצה קטטה בין הערבים ליהודים ואחדים נפצעו. אחר כך באה משטרה ואסרה 83 יהודים...". בהקשר זה נידונה הצעה לפיתוח חקלאי אינטנסיבי של אדמות היהודים לצד כפרי הערבים, על כך מגיב וויץ: "...בינינו לבין עצמנו צריך להיות ברור, שאין מקום בארץ לשני העמים יחד. שום "פיתוח" לא יקרבו ולא יביאנו אל מטרתנו. להיות עם עצמאי בארץ הקטנה הזאת... ואין דרך אחרת אלא להעביר מכאן את הערבים לארצות השכנות. להעביר את כולם, מלבד אולי מבית לחם, נצרת וירושלים העתיקה. אין להשאיר אף כפר אחד, אף שבט אחד. ההעברה צריכה להתכוון לעיראק, לסוריה ואפילו לעבר הירדן... רק עם העברה זו תוכל הארץ לקלוט מיליונים מאחינו ולשאלת היהודים יבוא קץ ופתרון. מוצא אחר אין". כך בשנת 1940... וכשקמה המדינה ונבחרה הכנסת, רשם ביומנו, בעקבות השבעת חברי כנסת ערבים: "היה קר בלב ורוגז בנשמה, לא הייתי רוצה

11. שם 22.10.48
12. גנזך המדינה – 1.2.1949. משרד ראש הממשלה. **וועדת הפיוס ג** 2215578
13. במרכז מפא"י 16.3.1949 – ארכיון מפלגת העבודה.
14. **בישיבה משותפת של סיעת מפא"י בכנסת עם המזכירות.** 1.8.1949 ארכיון מפלגת העבודה.
15. יוסף נדבה ב"גשר" גליון אביב-קיץ תשל"ח.
16. שם

על ממשלת המנדט לחץ לביצוע הפינוי, לא יהיה כל מכשול להגשמת התכנית. עלינו להאחז במסקנה זו בכל מלוא כוחנו ורצוננו ואמונתנו. כי מכל מסקנות הועדה זוהי האחת שיש בה פיצוי מה לקריעת שאר חלקי הארץ, ויש בה גם הגיון ממלכתי רב... סעיף הטראנספר בעיני חשוב מכל הדרישות שלנו על תוספת שטח... אם לא יעלה בידנו להוציא עכשיו, שועדה ממלכתית בריטית מציעה זאת לאנגליה, להוציא הערבים מתוכנו ולהעבירם לשטח ערבי – לא יעלה בידנו כל כך בנקל (אם יעלה בכלל) לעשות הדבר הזה לאחר שתקום המדינה, וזכויות המיעוטים יבוטלו (על ידינו) וכל העולם העויין אותנו יביט בשבע עינים על התנהגותנו אונו עם מיעוטנו.²⁰

גם חיים ויצמן, נשיא ההסתדרות הציונית, החשיב ביותר את סעיף הטראנספר. הוא התרשם מאוד מתמיכתו של שר המושבות הבריטי, וויליאם אורמסבי-גור ברעיון. הלה, האמין ברוב אופטימיות שהערבים יתפנו מרצון בתמורה לפיצויים שיקבלו. אך לא רק אורמסבי-גור השמרן תמך ברעיון, אלא מנהיג ה"ליבור" עצמו, נ. בריילספורד שמאמרו התפרסמו בקביעות ב"דבר" ו"הארץ", כתב בימים ההם: "המלחמה העולמית העניקה לערבים שטחים נרחבים ואין הם צריכים להחזיק ארץ אשר כל הימים שנמצאה ברשותם היתה חסרת ערך. חוזה השלום העניקו לערבים הישגים גדולים. ניתן להם ליצור מדינות עצמאיות אחדות ואין מניעה ליצירת אימפריה גדולה. ואך מן היותר יהיה אם יתנו היהודים, אדוני הארץ הקדומים, את ארץ ישראל הקטנה, אשר מבחינה כלכלית אין בה בשביל הערבים ערך מיוחד... אולי אין צדק בדבר שרבע מיליון פלאחים ערבים יוכרחו לעזוב את בתיהם במדינה היהודית ולעבור למדינה הערבית, ואולם השארותם במקומותיהם תגרום עיכובים להתיישבות היהודים".²¹

אלא שההפתעה הגדולה באה לו לויצמן, כבר אחרי שתכנית וועדת פיל ירדה מן הפרק, דוקא מפי ידיד הערבים הנוודע, איש סודו של המלך איבן סעוד, ג'ון פילבי, שהציע לעקור את כל הערבים מא"י ולהושיבם על חשבון היהודים בארצות ערב. ויצמן נאחז בתכניתו של פילבי וערב צאתו לווינגטון בפברואר 1942 שוחח עליה עם ווינסטון צ'רצ'יל. ויצמן ביקש מצ'רצ'יל לשמור את הדברים בסוד. אלא שהיה זה סוד גלוי ועיקרו, תכנית הטראנספר של פילבי, היה ידוע לכל צמרת התנועה הציונית. בן גוריון הטיל ספק בתכנית, ויצמן שתחילה נאחז בה נטש אותה לבסוף לכשהתברר לו שכל כולה תלויה על בלימה. אבל עצם הרעיון של טראנספר טוטאלי התהלך בחוגי צמרת הממשל הבריטי. על רקע זה ניתן להסביר את החלטתה המהפכנית של מפלגת ה"ליבור" בוועידתה ביוני 1944, במסגרת הדו"ח של הוועד הפועל על "ההסדר הבין-לאומי שלאחר המלחמה". בסעיף "ארץ ישראל" נאמר בין השאר: "יש לעודד את הערבים לצאת עם כניסת היהודים, יש לפצות את הערבים על אדמתם בעין יפה, יש לארגן בקפידה את יישובם במקום משכנם החדש... יש להם לערבים טריטוריות נרחבות רבות משלהם; אל להם לבקש למנוע את כניסת היהודים לשטח מצומצם זה של א"י, ששטחו קטן משטח ווילס. עלינו לחזור ולבחון את אפשרות הרחבתם של הגבולות הנוכחים של א"י על סמך הסכם עם מצרים, סוריה או עבר-הירדן, יתירה מזו: יש לבקש ולזכות במלוא האהדה והתמיכה של ממשלת אמריקה ורוסיה גם יחד לשם ביצוע

אהרן אהרונוסון, מייסד ניל", שנימנה על יועציו של של פרופ' חיים ויצמן בהכנת טיעוני הצד היהודי לוועידת השלום, שוחח עם חבר הממשלה האמריקאית לוועידה, וויליאם בוליט, דיפלומט ידוע מאוד גם בשנים שלאחר מכן, על התכנית לישב את ערביי א"י במסופוטמיה, שהיתה אז מקובלת כשטח נרחב וריק מאדם היכול להכיל עשרות מיליונים. טראנספר באישור וועדת שלום, ולא גירוש סתם, היתה תכניתם של חשובי הדיפלומטים הציוניים בימים הראשונים שלאחר הצהרת בלפור. אחד מהם היה ד"ר ארתור רופין, מי שהיה מנהל מחלקת ההתיישבות בירושלים מטעם ההסתדרות הציונית ומאבות ההתיישבות העובדת ומראשי "ברית שלום" שקמה ביוזמתו ב-1925. רופין הציע להעביר פאלחים ערביים לסוריה. הוא האמין במדיניות זו ואכן, כפרים רבים פונו באמצעות הקק"ל לאחר שתושביהם זכו בפיצויים.¹⁷ איש בעת ההיא לא ראה במעשים אלו גזענות או פשיזם. אמנם הבונד והקומוניסטים קמו כנגד גאולת הקרקע ואף הפיצו כרוזי שיטנה אבל כלל הישוב בארץ סלד מפורשים אלה והוציאם מחוץ לגדר.

רעיון הפינוי היה מושרש במסורת הציונית ובמסורת תנועת העבודה כאחת. ד"ר נחמן סירקין, מראשי "פועלי ציון", מחשובי הוגי הדעות של הציונות הסוציאליסטית, הציע עוד בימי השלטון התורכי פינוי כללי של ערביי א"י, אכן, לא בכפיה אלא מתוך הסכם.¹⁸

ברל כצנלסון, אשר, כפי שכבר הזכרנו נמנה על תומכי הרעיון עוד מימי ז'נגויל ונורדאו, פתח בשנות ה-30 וה-40 את "דבר" שהיה עורכו, למאמריו של ד"ר אברהם שבדרון (לימים שרון), לוחם עז לרעיון הטראנספר. שבדרון שהיה אינטלקטואל והומניסט מקורב לתנועת העבודה, הגדיר עצמו כחסידי הציונות האכזרית והאינטגרלית; אכזרית, על שום לידתה במציאות אכזרית והתגשמותה בתנאים אכזריים (ועיונות הערבים ובגידת הבריטים). שבדרון, דוקא משום שלא זילזל בערבים שלל את הדעה המקובלת על המחנה הציוני, שניתן לרכוש את ליבו של הערבי ואת הסכמתו ליהפך מרוב למיעוט, אם רק נוכיח לו שיפק תועלת מפיתוחה של הארץ. להתנגדות הערבים, טען, סיבות יסודיות ועמוקות, שכן שום קיבוץ לאומי אינו מוכן ליהפך מרצונו למיעוט ואינו מוותר על שעל אדמה שהוא בעליו. "דווקא מתוך כוונה ידידותית לשכנינו אסור לנו ליסד את המדינה עם מיעוט ערבי גדול, הן מטעמי בטחון פנימי וחיצוני, הן מבחינה כלכלית ותרבותית, והן מבחינת אפשרות להיות באמת ולמעשה בעל בית במדינתנו, כדי להיות המכריעים בכל ענפי החיים לפי צרכינו, תנאי מוקדם ויסודי לכך הוא העברת הערבים". בימי הוויכוח על הצעת וועידת פיל הוכיח את משה סמילנסקי על תמימותו. סמילנסקי צידד בחלוקה אלא שלא הסכים להעביר את הערבים מהמדינה היהודית. "הציונות" כתב שבדרון, "נולדה מתוך הכרח ונסיון של אלפים שנה, כי הסימביוזה שלנו עם עם אחר, איזה שהוא, זה בתוך זה, אין ברכה בה ולא שלהו... גם כל מהות ערכם של כיבושינו עד עתה לא היה אלא ביציאת הערבים".¹⁹

בן גוריון נאחז בתכנית פיל בראש וראשונה כקרב הצלה לציונות בפתח התקופה הקשה ביותר בתולדותינו (השוואה והספר הלבן). על ידי הקמת מדינה, מצומצמת בשטחה ככל שלא תהיה אפשר יהיה לקלוט את המתדפקים על שעריה. אך את עיקר התמיכה לעמדתו מצא בסעיף של חילופי אוכלוסין, שפירושו בפועל היה העברה חד צדדית של הערבים, שכן מן השטח הנועד למדינה היהודית צריכים היו לצאת רבע מיליון ערבים לעומת כ-10,000 יהודים בלבד שצריך היה לפנותם מן השטח שהוקצה לערבים. כותב בן גוריון: "התעלמתי מנקודה מרכזית שחשיבותה עולה על כל שאר החיובים ושקולה נגד כל החסרונות והמגרעות שברפורט (דו"ח). לדעתי תזכה המדינה היהודית לאחר ביצוע הטראנספר הכפוי במצב שלא היה לעמנו כמותו מעולם, לא בימי הבית הראשון ולא בימי הבית השני. **בפעם הראשונה בתולדות העם תקום מדינה יהודית ממש.** (ההדגשה במקור) גוף חקלאי רצוף, אם ישתחרר עם ישראל מהרגלי מחשבה מיושנים ויפעיל

17. שמואל דותן, **המאבק על ארץ ישראל**, משרד הבטחון – הוצאה לאור 1981, עמ' 23.

18. מרי סירקין, **אבי נחמן סירקין**, הוצאת הספריה הציונית תשל"א, במאמר "שאלת היהודים ומדינה סוציאליסטית 1895".

19. אברהם שרון, **בטרם** סיוון ה'תש"ט עמ' 47.

20. דוד בן גוריון, **זכרונות**, כרך ד', עם עובד 1974 עמ' 297.

21. חיים ויצמן, **משא ומעש**, ירושלים תש"ט עמ' 416, עמ' 420.

(1943) ויאלטה (1945) להרהר בהכרח שבמדינות חד לאומיות, ללא חשש אירידינטה. בוועידת פוטסדאם (1945) הוסכם בין ארה"ב, בריטניה ובריה"מ להעביר לגרמניה את כל הגרמנים שנותרו במזרח אירופה. ההחלטה נומקה בצורך לשחררן מסכנת גייס חמישי המסכן את קיומן. ההחלטה דיברה על העברה מסודרת והומאנית. העובדות בשטח היו שונות לחלוטין, וקשה להאשים כמובן את הפולנים או הצ'כים על שבשנאתם לבוגד הגרמני לא נהגו בהם בכפפות של משי. אף כי סביר שהיו ביניהם גם לא נאצים. ובכל זאת מן הראוי לציין את יחסה של צ'כיה בראשותו של בנש הליברל והדמוקרטי אל המיעוט הגרמני המורשע מזה מאות בשנים בתרבותם. כלכלתם וחברתם של הצ'כוסלובקים. הגרמנים חויבו לנהוג טלאי לבן על בגדיהם, נאסרה עליהם ההליכה על מדרכות ושימוש ברכב ציבורי. כל בתי ספריהם נסגרו. אלה רק חלק מן האיסורים, וכל זאת ככוונה לסלקם מהר ככל האפשר מהארץ.

תוך גזל וסיפוח חבלי ארץ משכניה ו"אחיה" לרעיון הסוציאליסטי. פולין, צ'כיה ורומניה, דרשה ברית המועצות לקבל אזורים אלה נקיים מתושביהם המקוריים. מוסקבה לא סמכה על "אחוות העמים" הטבועה באידאולוגיה הקומוניסטית. ועוד פחות מזה על "אחוות העמים הסלבים". "השומר הצעיר" שסיסמת אחוות עמים מתנוססת בראש בטאונו מאז ועד מינוי קיבל מעשי שוד אלו בהבנה דיאלקטית. ואולי גם שיקול פרגמטי לא נעדר מן השתיקה, שהרי מי אם לא הקבוץ הארצי זכה מן ההפקר. קרי: אדמותיהם הנטושות של הפליטים הערביים מהם קבלו הקבוצים מלא חופניים, ואף קמו וגרשו את מעט הבדווים שהתגוררו בקרבת קיבוץ מעברות. אלא מה שטוב ונאה לקיבוצים פסול ומוקצה מחמת מיאוס בעיניהם למען המדינה. עוד בוויכוח ההוא, בוועד הפועל המצומצם, שאל אותם ברל כצנלסון: "זאם מה שנעשה למען ישובו של ה"שומר הצעיר" הוא מעשה הוגן, מדוע לא יהיה הוגן כשיהא נעשה בקנה מידה גדול יותר, ולא רק בשביל "השומר הצעיר", כי אם בשביל כלל-ישראל?"

על מה קמים איפא חניכי "השומר הצעיר" ומתנפלים על אלוף (מיל.) רחבעם זאבי כשה מצדד ברעיון הטראנספר בסימפוזיון הני"ל, אך ממלאים פיהם מים כאשר יחזק רבין, אז ראש ממשלה, ביטא אותו רעיון ב"שיחת רמטכ"לים" שם אמר: "בעית הפליטים היא אחת הבעיות המרכזיות בסכסוך הערבי-ישראלי. אך בעיות כאלה כבר נפתרו בעולם המודרני. ניקח למשל את המצב אחרי מלחמת העולם השנייה. בעיות מסוג זה נפתרו על ידי **הזזת אוכלוסיה** במקום זה או אחר. בריה"מ הביאה לשינוי גבול באירופה המזרחית. שגרמה ל**הזזת** אוכלוסיה בהיקף של שלושים מיליון איש. אחת הדוגמאות לכך הוא פתרון חבל הסודטים. כאשר פינו שלושה מיליון גרמנים משם... וודאי שאין צורך להשתמש בכח כפי שעשתה בריה"מ. אך ניתן, לדעתי להביא **להזזת אוכלוסיה על בסיס אחר מאשר שימוש בכח**". (ההדגשות שלי - צ.ש.). דברים אלו נאמרו על ידי ראש ממשלה בה ישבה גם מפ"ם. וככלות הכל, רבין רק חזר, על מה שהחליטה ממשלת לוי אשכול ב-19.6.1967. כאשר תבעה ממדינות ערב והמעצמות הגדולות יישוב הפליטים בעיראק, סוריה, אלג'יר, מרוקו וירדן. כיום, חיוני ואקטואלי לדון בנושא הטראנספר יותר מאי פעם. שכן הבעיות ההיסטוריות לא נעלמו אך בעיות חדשות נוצרו גם נוצרו. כפי שאין אח דוגמה לצידוק המוסרי של תקומת ישראל בארצו. כך אין דוגמה לשינאה הכבושה של הערבים לעצם מציאותנו הממלכתית במזרח התיכון, ואין אח ורע למעשה הנפשע של מחנות פליטים הנמקים מזה ארבעים שנה בתנאי ניוון פיסי ורוחני ושכל כוונתם לחזור אל בתיהם על חורבותיה של ישראל. וכן אין דוגמה בהיסטוריה המודרנית לצנינות המחושבת של "אחיהם" הערביים המסרבים לסייע בידם ולשכנם במרחביהם העצומים פן יחדלו להיות קלף מיקוח בידם להבסתה של ישראל. לאחרונה הם עדים לרוח התבוסתנות המשתלטת

מדיניות ארץ ישראלית זו. החלטה זו של ה"לייבור" בזכות הקמתה של מדינה יהודית עוררה גל של שמחה כללית בישוב. לבד מ"השומר הצעיר" שליבו היה נתון בימים ההם לתכנית המדינה הוד-לאומית והמושג "מדינה יהודית" עורר בו תגובה אינסטנקטיבית לשלילה.

ד

רבים מבינינו תהיה זאת וודאי בבחינת הפתעה אם יוגד להם שגדול הפילוסופים הבריטיים במאה העשרים ברטרנד ראסל, מי שהיה פציפיסט מושבע, מטיף כנגד ניסויים גרעיניים. חימוש אטומי ולאומנות קנאית, דוקא הוא הטיף לטראנספר של ערבים בהקשר להקמת מדינה יהודית.²² חילופי אוכלוסיה באמצעות טראנספר לא היו כמובן המצאתה של הציונות. עוד לפני מלחמת העולם הראשונה, בעקבות מלחמת הבלקנים בוצעו חילופי אוכלוסיה של בין בולגריה לתורקיה. ומאוחר יותר, בשנים 1923 - 1922 חילופי אוכלוסיה בין תורכיה ויוון. 1.3 מיליון יוונים נטשו את תורכיה ו-400.000 אלף תורקים עזבו את יוון. בראש המבצע הגדול עמד פרידיוף נאנסן, החוקר וההומניסט הנורווגי הנודע, ומי שקיבל ברבות הימים בזכות פעליו, שהטראנספר היה גולת הכותרת שלהן, את פרס נובל לשלום.

עם עליית הפשיזם באירופה בוצעו על ידו כמה פינויי אוכלוסין באמצעות פלביציט (משאל עם). מכאן ואילך קיבל הטראנספר את דימויו השלילי בפי "השומר הצעיר" שבחר לעצום את עיניו לגירוש אוכלוסיה מאסיבים של סטאלין, לאחר שבמשאלי העם השיג 99.99% או לכל היותר רק 99%... כאשר תקף איפא "השומר הצעיר" בזעם "קדוש" את רעיון הטראנספר, התפלמס איתם ברל כצנלסון בישיבת הוועד הפועל הציוני המצומצם (נובמבר 1943): "מאימתי התחילו אצלינו להתבייש במושגים ציוניים: 'בן גוריון אומר יערי - נרתע מטראנספר. מה זה נרתע? נרתע, משמע שאדם תבע דבר מה וחזר בו. מה תבע בן גוריון וממה הסתלק? האם דיבר בן גוריון פעם על טראנספר מאונס וממה נרתע? לא. מעולם לא דגלנו בטראנספר מאונס, ולפיכך לא היינו צריכים להירתע. וטראנספר מרצון ובהסכם בין עמים, ממנו אין אנו נרתעים כלל וכלל, על אף שיש יהודים טובים המדביקים לרעיון זה כמה וכמה תארים של גנאי".

כיצד זה אימצה לעצמה כיום מפלגת העבודה את עמדותיו של יערי ולא של ברל כצנלסון, דבר זה טעון מחקר יסודי. ואשר ל"שומר הצעיר", אפשר להחיל עליהם את מימרתו של טרוצקי על המנשביקים, שהם מצלמים את אחוריה של ההיסטוריה; ונראה שמפלגת העבודה מתקנאה בהם בענין זה. שהרי שנים אחרי הוויכוח בין ברל ליערי, התרחשו "חילופי אוכלוסין" בקנה מידה כמוהו לא ידעה האנושות מעולם. ועל ידי מי אם לא על ידי משטרים קומוניסטים ובפיקוח צמוד של ה-ק.ג.ב. כמנהג הקומוניסטים המיטיבים לכנות מעשי חמס בכינויים ערבים לאוזן הדמוקרטית. "חילופי אוכלוסין" נקרא איפא מעשה הגירוש ההמוני של 12 מיליון גרמנים משטחי מזרח אירופה, ביניהם 6 מיליון מחבלי ארץ שצרפו לפולין וצ'כוסלובקיה והם פומרניה, שלזיה, פרוסיה המזרחית וחבל הסודטים. וכן 2.8 מיליון מיעוטים גרמנים מרומניה, הונגריה ויוגוסלביה ופולין. מיעוטים אלה היוו אירידינטה נאצית בארצות מושבם וסייעו לכיבוש הגרמני. צ'כוסלובקיה היתה הדוגמה הראשונה והטרגית לפעולת הגייס החמישי של המיעוט הגרמני בתוכה. מפלגתו של קונראד הנליין קיבלה בבחירות 1935. 1.25 מיליון קולות מתוך 8 מיליון בוחרים. והנה 16% אלה הספיקו על מנת ליצור לחץ "מוסרי" על אירופה המערבית לצידוק ניתוקו של חבל הסודטים. המבצר הבטחוני רב העוצמה של צ'כוסלובקיה מפני האויב הגרמני, והעברתו לידי האויב, זאת כמובן תמורת שלום מינכן... וכי אין זו אותה ההצעה שמציעים לנו כיום דורשי הנסיגה לגבי יהודה ושומרון?

למודות נסיון מר החלו בעלות הברית כבר בוועידות טהרן

22. "מדינת היהודים של ראסל" דינה מורת. עתמול. גליון 38. ינואר 1981.

כהנא והיא מביאה נזק בל ישוער לרעיון הטראנספר המושתת על אדני צדק היסטורי ופתרון הומני לבעיה לאומית סבוכה. אין כל הוכחה שבהצגתו המתמדת של רעיון הטראנספר, בהגיון ובשום שכל, לא יהיה אפשר לרכוש תומכים למעשה.

מן הדין להזכיר לערבים שיכלו למנוע את מה שהם מכנים "שואת 1948" אלמלא דחו את תכנית החלוקה של האו"ם מ-29.11.1947. עקשותם העיוורת עלולה להוביל אותם למלחמה נוספת שבה עשויה ישראל לעמוד בפני אפשרות של טראנספר מכורח צבאי ודמוגרפי כאחד.

לא צימוקה של ישראל או וויתורים טריטוריאליים, (הוויתור על סיני היה משגה פוליטי כבד – אפילו לדעתם של אנשי שמאל הקנאים להקמת מדינה פלסטינית ביו"ש), ולא פיתויים חמריים, (ראה "תכנית מרשל למזרח התיכון" – פרי רוחו של פרס), לא אלו יפתרו פתרון כולל את הבעיה העקובה מדם בארץ ישראל. "על מנת שהדורות הבאים לא יצטרכו לספור כל רגע כמה ילדים ערבים נולדים בבתי החולים בישראל", (אם להשתמש בדבריה הצבעוניים של גולדה מאיר) יש להתיחס אל הטראנספר בכובד ראש הראוי, ולערוך חקירה רצינית בעניין זה משום שיש בו להציע פתרון הומניטארי וקונסטרוקטיבי". ואם הקורא חולק על הדברים שבמשפט אחרון זה, מן הראוי לציין שאמר אותם, בשנת 1943, מי שהיה נשיאה של ארה"ב, הרברט קלארק הובר.²³ ■

בקרבנו. לקלות הראש המדהימה בה אנו מוותרים על כיבושינו הטריטוריאליים, ולנכונותנו לפשרות בריצת האמוק שלנו אחר מדוח ה"שלום". לא פלא איפא שהסדר הומניטארי של בעית הפליטים ופירוק המחנות כלל איננו עומד על סדר היום.

לפי כך יש הגיון מה בדברי המערעים על רעיון הטראנספר בטענה שהסכמת הערבים להעברה מרצון אינה מעשית. אלא שבאותה מידה בלתי מעשי הוא כל פתרון אחר בו דנים אצלנו. וכלום הפשרה הטריטוריאליה לפי תכנית אלון מעשית היא? או שמא מדינה פלסטינית ביש"ע ובירתה בירושלים המזרחית? ואף על פי כן מפלגות ציוניות על פי הגדרתן מציעות זאת. שכן מבקשות הן להצביע על הכיוון הנכון, לדעתן, לפתרון הסכסוך, או כדי להציג בפני המעצמות ואש"פ תנאי מינימום בבחינת יהרג ולא יעבור, אפילו יימשך הסכסוך דורות. את הצעת הטראנספר יש להעלות בכל פורום בינלאומי על מנת להשיג ולו פתרון של ממש לבעית הפליטים הערביים על ידי העברתם אל חיק אחיהם מרובי הממון והשטח. הצעה כזאת עשויה לאחד את העם בישראל בקונסנסוס רחב ביותר, כפי שהיה הדבר בהרכבה של ממשלת הליכוד הלאומי ב-19.6.67.

מאחר והעברת אוכלוסין מותנית בהסכמת הערבים, ומה שנעשה בימי מלחמה אין להעלותו על הדעת בקרב חברה דמוקרטית בימי שלום, פסולה לחלוטין היא תורתו של הרב

23. בארכיונו של אליהו בן חורין – הארכיון הציוני המרכזי בירושלים
A. 300/54